

Verbeteropties om de zuivelketen te verduurzamen

Samen met uw ketenpartners kunt u uw producten verduurzamen

Met behulp van de vragenlijsten en de expertise van The Sustainability Consortium kunnen retailers en cateraars samen met hun inkopers en leveranciers de toeleveringsketens van hun producten verduurzamen¹. In 2018 is een verbetercyclus doorgelopen voor zuivel in het project CIS Agrifood NL². Dit informatieblad vat de bevindingen en verbeteropties samen voor deze zuivelproducten.

Hoe ziet de keten eruit?

Nederland is een zuivelland bij uitstek. Ongeveer 8 miljard euro aan zuivelproducten wordt jaarlijks geëxporteerd. Veel van de zuivelproducten die in Nederland worden geconsumeerd zijn bereid met melk van Nederlandse melkveebedrijven. Daarnaast importeren we jaarlijks zo'n 3,7 miljard euro aan kaas, boter, melk en room uit de landen om ons heen. De Nederlandse zuivelindustrie bestond eind 2017 uit 25 ondernemingen³. Daarnaast zijn er ook nog derde partijen actief, zoals verpakkingsbedrijven en inkooporganisaties. Nederland is een relatief intensief melkveehouderij land. De melkproductie per hectare is hoog. Het grootste gedeelte van het (ruw)voer wordt geproduceerd op het melkveebedrijf of in de omgeving. Daarnaast wordt een deel van het voer (voornamelijk krachtvoer) aangevoerd van elders (zie figuur).

- Hoe ziet de keten eruit?
- Wat zijn de relevante duurzaamheidsthema's?
- Welke initiatieven helpen de keten verduurzamen?
- Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor de sociale duurzaamheid?
- Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor het milieu?

Figuur Versimpelde weergave van de zuivelketen. De nummers corresponderen met de relevante duurzaamheidsthema's

Wat zijn de relevante duurzaamheidsthema's?

De relevante duurzaamheidsthema's in deze keten zijn:

- 1 **Klimaat en energie:** Op meerdere plekken in de keten vindt emissie van broeikasgassen plaats. Enerzijds vindt dit plaats op het melkveebedrijf bij de koe, uit de mest, of de bodem. Anderzijds vindt dit plaats bij de teelt en productie van (kracht)voer en andere inputs zoals (kunst)mest.
- 2 **Biodiversiteit en milieu:** Teelt van gewassen, met name soja in Zuid-Amerika, zorgt voor ontbossing en

landbezetting, en daarmee ook biodiversiteitsverlies. Een deel van de stikstof en fosfor uit (kunst)mest komt in het milieu terecht en leidt tot een verslechtering van de bodem-, water- en luchtkwaliteit.

- 3 **Dierenwelzijn en weidegang:** Eier- en klauwgezondheidsproblemen en een verminderde vruchtbaarheid kunnen leiden tot een verminderde diergezondheid en -welzijn. Het gebruik van antibiotica kan leiden tot antibioticaresistentie.

Welke initiatieven helpen de keten verduurzamen?

Er zijn een aantal initiatieven die verduurzaming van de zuivelsector in de breedte stimuleren. De Nederlandse zuivelindustrie heeft met LTO Nederland de krachten gebundeld in het initiatief 'Duurzame Zuivelketen' (DZK), om de melkveesector te verduurzamen. Belangrijke doelen zijn het energiegebruik en de emissie van broeikasgassen te verminderen, de productie van duurzame energie te stimuleren, het antibioticagebruik te verlagen, de levensduur van melkkoeien te verlengen, het huidige niveau van weidegang te behouden en het gebruik van duurzaam geproduceerde soja en palmpitschilfers te bevorderen. Ook worden acties ondersteund waarmee het fosfaatvolume en de ammoniakuitstoot worden beperkt en waarmee de biodiversiteit wordt verbeterd. Internationaal is een Dairy Sustainability Framework (DSF) opgezet. In het DSF wordt gewerkt aan afstemming van aanpakken voor duurzaamheidsprogramma's in de zuivel. In DSF worden grotendeels dezelfde thema's behandeld als in DZK. Naast deze ketenbrede initiatieven zijn er tal van andere initiatieven en keurmerken die sturen op verduurzaming van de keten op één of meerdere thema's: Planet Proof⁴, IKM (België)⁵, QM-sustainability module (Duitsland)⁶, Weidemelk⁷, Caring Dairy⁸ en Biologische melk⁹.

Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor de sociale duurzaamheid?

Gezonde dieren en een goed dierenwelzijn vormen de basis van een duurzaam melkveebedrijf. Het terugdringen van het antibioticagebruik en het sturen op levensduur zijn belangrijke verbetermaatregelen voor de melkveehouder. Een voorbeeld van een belangrijk initiatief die bij-

draagt aan een verbeterd dierenwelzijn en -gezondheid is KoeKompas¹⁰. Het KoeKompas is een managementinstrument waarbij de veehouder met de dierenarts kijkt naar voeding en water, huisvesting, dierenwelzijn, melken, werkrouines, jongvee-opfok en diergezondheid.

Welke verbetermaatregelen zijn relevant voor het milieu?

Bij het verminderen van broeikasgasemissies en andere milieudruk is het ten eerste van belang om inzicht te krijgen in de actuele milieudruk en hier vervolgens op te sturen. Dit kan bijvoorbeeld door het berekenen van de milieu-footprint en door draagvlak te creëren binnen de organisatie en met de ketenpartners om verbeterplannen op te stellen. Alle melkveehouders in Nederland zijn verplicht om de kringloopwijzer in te vullen. Met de kringloopwijzer brengt een melkveehouder de mineralen-efficiëntie van het melkveebedrijf in beeld en krijgt deze daarmee aanknopingspunten op de kringloop op het bedrijf te verbeteren. Daarnaast wordt er door de zuivel-sector gewerkt aan een biodiversiteitsmonitor voor melkveebedrijven. Deze is in 2018 voor het eerst geïmplementeerd. De sector heeft echter nog geen concrete doelen benoemd om op te sturen.

Links

- 1 www.sustainabilityconsortium.org
- 2 www.wur.nl/nl/project/TU-16010-KV-1605-125-CIS.htm
- 3 www.zuivelnl.org/zuivel-in-cijfers/
- 4 <https://www.planetproof.eu/749/factsheets/zuivel.html>
- 5 http://www.ikm.be/duurzaamheidsmonitor/index_nl.phtml
- 6 <https://www.uelzena.de/en/sustainability/sustainability-module-milk/>
- 7 <https://www.weidemelk.nl/nl/stichting.html>
- 8 <https://www.cono.nl/bewust/caring-dairy>
- 9 <https://www.skal.nl/veehouderij/rundvee/nieuwe-pagina/>
- 10 www.zuivelplatform.nl/over-koe-kompas

Colofon

Mark Dolman, Wageningen Economic Research
E mark.dolman@wur.nl | T 070 335 83 34
I www.wur.nl/verbeter-duurzaamheid
April 2019
